

308/1972. PM. IX. SZÁMÚ KÖZLEMÉNY*

a jövedelemadóknak alapján levont községejlesztési hozzájárulás átutalásáról

A lakosság községejlesztési hozzájárulását az általános jövedelemadó, a szellemi tevékenységet folytatók jövedelemadója, valamint a mezőgazdasági lakosság jövedelemadója alapján egyaránt a 15/1967. (XI. 24.) PM. számú rendelet szerint kell kivetni, illetőleg levonni.

A progresszív és az egyedi adókulesokkal kiszámított adó alapulvételével levont 10% községejlesztési hozzájárulást

– azok az adóköteles tevékenységet folytató kifizető szervezetek, amelyek a levont jövedelemadókat és a honvédelmi hozzájárulást a Pénzügyminisztérium Bevételi Főigazgatósága területi adóel-számolási irodájához utalják, a tárgynegyedévet követő hónap

15. napjáig – a székhelyük szerint illetékes megyei, fővárosi, megyei városi tanács részére – az OTP által vezetett fejlesztési alap betét számlára;

az adóköteles tevékenységet nem folytató kifizető szervezetek (hátsóságok, hivatalok, intézmények, intézetek és egyéb költségvetési szervezetek) pedig a tárgy hónapot követő hónap 15. napjáig a székhelyük (megyei szerv a megyéje) szerint illetékes megyei (megyei városi) illetékhivatal, a fővárosban a kerületi tanács végrehajtó bizottsága pénzügyi osztálya forgalmi adó beszedési számlájára utalják át.

Pénzügyminisztérium
Lakossági Adók és Illetékek
Önálló Osztálya

* (Megjelent a Pénzügyi Közlöny 1972. évi 5 számában.)

IPARJOGVÉDELMI TÁJÉKOZTATÁS

Az ipari minta oltalmának korszerűsítése

Elmultban a magyar iparjogvédelem két alapvető változás is történt, az új szabadalmi-, illetőleg védjegy- törvény lépett hatályba. A soronkövetkező feladat az ipari mintaoltalom- korszerűsítése. Új szabályozás kibocsátását ezen a területen is a gazdasági igény teszi szükség-

kölesönösségi alapon biztosították az oltalomszerzés lehetőségét. A vonatkozó pá- tensek rendelkezéseit az érdekelt szak- körök már akkor sem tartották kielégi- tőnek. A kilencszázas évek elején el is készült az önálló magyar jogszabály tervezete. E törvényjavaslatot végülis nem fogadták el, bár rendelkezései mai szem- mel nézve is korszerűnek mondhatók, így például 15 éves oltalmi időt irányozott elő és a mintaoltalmi ügyeket az iparjog- védelmi hatóságnál kívánta összpontosí- tani. Az 1907. évi jogszabály kevésbé volt fejlett, az akkori igényeknek sem volt megfelelő. Hiányosságai a közben eltelt több mint 6 évtized óta egyre inkább éreztették hátrányukat. Különösen sürgeti a jogterület rendezésének igényét az elmúlt évek ezirányú fokozott fejlődése. Egyre jobban előtérbe kerül az ipari formatervezés szerepe. Az iparcikkek tet- szetős kialakítása, a választék ilyen szem- pontból való bővítése belföldi és külföldi

értékesítésnél egyaránt növekvő igény. A technikai fejlődés ugyanis lehetővé teszi a szükségletek differenciált kielégítését. Az új anyagok és új gyártási technológiák alkalmazásával előállított termékeknek a formatervezés jóval nagyobb lehetőséget kap. A használhatóság, a célszerűség mellett a formák, a díszítések, a színek és ezek összhangja nagy szerephez jut. Feltétlenül szükséges tehát, hogy a gazda- sági területet olyan jogszabály rendezze, amely alkalmas a fejlesztésre, ösztönzi a minták tervezőit és a tervező- valamint a termelő vállalatokat.

A jelenlegi jogszabály az ipari jellegű szellemi tevékenység e területének követel- ményeit már régen nem elégíti ki. Hogy csupán az alapvető szempontokat emlit- sük, a jogintézmény meghatározása már nem megfelelő és az oltalom megszerzésé- vel kapcsolatos eljárásban csupán formális követelményeket támaszt. Igen rövid oltal-

mi időtartamot tesz csak lehetővé, nem szabályozza a munkaviszony keretében kialakított mintákkal kapcsolatos helyzeteket, nem határolja körül kielégítően a mintaoltalom körét.

Az új jogszabály kialakítása során – tekintettel az elmúlt évek gyakorlati tapasztalataira és igényeire – elsősorban a következő problémákat szükséges megoldani, az előzőekben vázolt cél érdekében:

– Az oltalom tárgya; az ipari minta létrehozása során kifejtett szellemi tevékenység jellege.

A meghatározásnál az első alapvető feladat annak elhatárolása, hogy az új szabályozás az ipari mintaoltalmat a hagyományos külalak védelemre korlátozza-e, vagy ezen túlmenően biztosítson lehetőséget valamilyen – egyszerűbbnek mondható – műszaki megoldásra is? A probléma nem elvi okból vetődik fel. A gyakorlati tapasztalatok szerint szellemi tevékenység eredményeképpen kialakított egyes műszaki megoldások sokszor jogi védelem nélkül maradnak. Szabadalmi oltalomra ugyanis csak a technika adott állásához képest haladást jelentő olyan új műszaki megoldás alkalmas, amely a kitűzött feladatot tökéletesebben, előnyösebben, hasznosabban oldja meg, nagyobb mennyiségben vagy jobb minőségben, illetve magasabb színvonalon elégíti ki szükségleteket. A találmányok szabadalmi oltalmáról szóló törvény e vonatkozásban rendelkező 3. §-ának miniszteri indokolása szerint a haladás fogalmának teljesebb tartalmát kibontani a joggyakorlat feladata, meghatározni, hogy milyen mértékű előnyök megléte szükséges ahhoz, hogy a megoldást feltalálói tevékenység eredményének tekinthessük. A joggyakorlatban a „feltalált” műszaki megoldások egy része nem felel meg a szabadalmazhatóság követelményének.

Tovább bonyolítja a problémát az, hogy a vállalatok számára gyakran kevésbé előnyös, ha a megoldások hasznosítását mint újítást kezelik. A szabadalmi oltalomra nem alkalmas megoldásoknál ezért általában nem szívesen választják az újítási javaslatot, mint az erkölcsi és anyagi elismerés lehetséges bázisát. Emiatt – és az ilyen irányú találmányi hivatali tapasztalat széles körűnek mondható az elmúlt esztendőkből – mintaoltalom biztosításával kiküszöbölni a nehézségeket, olyan esetben is, amikor valójában nem, vagy nem elsősorban a termék külső kiképzésének oltalma a cél. Anélkül, hogy ezáltal a körülmények kialakulásának okára és értékelésére kitérnénk, csupán azt kívánjuk rögzíteni, hogy a gyakorlatban valamilyen oltalmi igény tapasztalható, olyan igény, amely nem elégíthető ki sem a szabadalmi-, sem az ipari mintaoltalommal.

Ilyen helyzetben tehát érthető, hogy már az új szabályozás előkészítése során tapasztalható olyan törekvések, amelyeket

a – nevezzük meg a problémát a szakmai kifejezéssel – használati mintaoltalmat az ipari mintaoltalomra vonatkozó új előírások keretében rendezni kívánják. Amennyiben az összes körülmények mérlegelésével megalapozott igény áll fenn egy a hazai jogrendszerben jelenleg be nem vezetett jogintézmény tekintetében, az illetékeseknek nyilvánvalóan meg kell találni a módot a kérdés rendezésére, feltéve természetesen, hogy a jelenleg rendelkezésre álló, az előzőekben érintett jogintézmények keretében a probléma megnyugtatóan nem oldható meg. Abban az esetben azonban, ha a külalak védelmére szolgáló ipari mintaoltalmat és az úgynevezett használati mintát („kis szabadalmat”) egy közös jogintézmény keretében szabályozzuk, féltő, hogy a termék külső kiképzésének fontossága háttérbe szorulna. Az ilyen összefont megoldás elősegítené, sőt biztosítaná a kisebb jelentőségű műszaki megoldásokkal kapcsolatos kizárólagos jog szerzését, háttérbe szorítaná azonban a bevezetőben érintett másik – megítélésünk szerint nem kevésbé fontos – célt, a formatervezési tevékenység védelmét.

A korábbi szóhasználatban „alkalmazott műfajoknak” nevezett terület magában foglalja a díszítő jellegű tevékenységek egész sorát, az ornamentikát, a kerámia- és textiltervezést, a faragásokat stb. Ma már e terület általánosan elterjedt elnevezése az „ipari művészet”, amelybe beletartozik az ipar számára végzett tervező munkák egész skálája. Az ipari tömegtermelés esztétikai szintje ma már magasnak mondható, a megfelelő – gyakran művészi – színvonalu használati tárgyakkal nap mint nap közvetlen kapcsolatba kerülünk. Az ipari forma és az iparművészet a használati tárgyak ezereinél összefonódik, tervezőik általában művészek, a kivitelezés, a terveik alapján előállított tárgy pedig tömegtermelés eredménye. Mégis, a mindennapi használati tárgyak színvonalas, szép kivitelű, esztétikai hatása nem mint művészi tárgy lép előtérbe. A használhatóság, a funkció, az anyag, a szín, a forma, az esztétikai igény összhangja adja a tárgyak valóságos értékét. A közlekedési eszközöknél, a hűtőszekrényeknél, a textilnél, a butorknál, a gépeknél, a műszereknél, a játékszereknél, a kényelmi eszközöknél és egyéb konyhaeszközöknél egyaránt döntően befolyásolja a tetszetős, izléses és korszerű külső kialakítás a vásárlókat. Ha a szó szoros értelmében nem is művészi értékről van itt általában szó, az esztétikai követelmények kielégítésének igénye mindenesetre vitathatatlán. A valóban művészi színvonalu, szerzői jogi oltalomra alkalmas kialakítások mellett tehát szükség van olyan ipari jellegű oltalomra, amely a szellemi alkotások rendeltetésének megfelelő védelmet nyújt.

Milyen követelményeket támaszthatunk tehát e cél érdekében az oltalomra alkalmas minta iránt? Az újdonság és az ismételt megvalósíthatóság mellett milyen igényt támaszthatunk a minta színvonalá tekintetében? A „szép” vagy „izléses”

meghatározás túlságosan szubjektív, a „de gustibus non est disputandum” régi igazságnak megdöntésén hiába fáradozunk egy iparjogvédelmi eljárás keretében. A legkézenfekvőbbnek az „esztétikai hatás” kikötése látszik, bár első pillanatra a követelmény túl szigorúnak tűnhet a klasszikus esztétika fogalmának alapján. A marxista-leninista esztétika azonban olyan alkotó, céltudatos emberi tevékenységben látja a világ esztétikai elsajátításának objektív alapját, amely a társadalmi valóságban az élet minden egyes területén végbemegy, tehát a mindennapi életben, a tartalom és a forma kölcsönös összefüggése és harmóniája alapján. Nem kell tehát attól tartanunk, hogy az esztétikai hatás igénye a valóságban valamilyen absztrakt évezredek értékítéletét átvészoló művészeti követelményeket jelent. Csupán azt szükséges biztosítani e kikötéssel, hogy az olyan céltudatos emberi tevékenység eredményeképpen létrejött külső kialakítást illesse meg az oltalom, amelyen a forma, a díszítés és a színek összhangja értékelhető. Az ipari mintához fűződő jog csak ilyen feltételek mellett képes betölteni a szerepét. Az adott terület igényeit kielégítő színvonalu termékialakítás esetében a megfelelő jogi oltalom kellő elismerést nyújt a jogosultaknak, ugyanakkor eredményesen fejt ki a környezet- és tudatformáló hatását. Nyilvánvaló, hogy adódhatnak olyan kialakítások, amelyeknél az iparcikk külső alakja művészi színvonalu, tehát szerzői jogi oltalomra is alkalmas. Az ilyen helyzetben előforduló kettős oltalmi lehetőség nem hátrányos, ellenkezőleg kívánatos a szerzőtervező szempontjából.

Az előzőkből következik, hogy a csupán műszaki megoldás céljára szolgáló vagy csak szerkezeti kialakítás eredményeképpen létrejött minta nem részesíthető ipari mintaoltalomban.

– Az oltalmi igény, vagyis annak meghatározása, hogy a mintaoltalommal kapcsolatos jogok az egyes helyzetekben kit illetnek meg.

A minta tervezője az, aki a mintát megalkotja, megtervezi. A szerzőséghez fűződő erkölcsi jogok természetesen a személyt illetik meg. Ha a mintát közösen többen alakítják ki, a szerzőségi jog mindegyik szerzőt megilleti. Általában azonos a helyzet a mintaoltalom iránti igény – vagyis a jogosultság megszerzése – tekintetében is. Ebben a vonatkozásban a jelenlegi rendelkezések is kielégítőnek mondhatók, bár a szerzők egymás vonatkozásában fennálló alapvető jogait is célszerű körülhatárolni. (A részesedés és a hasznosítás jogát, a fenntartási költségek megosztását, a jog megvédése érdekében való fellépés lehetőségét stb.) Nincs azonban megfelelően szabályozva ez idő szerint a munkaviszony vagy megbízás keretében létrejött minták helyzete. A kérdés jelentősége azért nagy, mert különösen az értékesebb minták nagy része ma már világszerte ilyen módon jön létre, vállalat vagy szervezet keretében.

olyan tervezők munkájának eredményeképpen, akiknek munkakörükhöz vagy megbízásukhoz tartozik a kérdéses termékek tervezése. A probléma megoldására célszerűen adódik a szolgálati találmánnyal kapcsolatos előírások értelemszerű alkalmazásának lehetősége. A szerzők erkölcsi és anyagi jogainak fenntartása mellett – vagyis annak biztosításával, hogy e minőségben a minta szerzőjét feltüntessék, továbbá, hogy díj illesse meg – ilyen helyzetben elsősorban a munkáltató számára célszerű biztosítani a mintaoltalmi jogot, a szerzőnek csak akkor, ha e joggal a munkáltató (megbízó) nem kíván élni.

– A mintaoltalomhoz fűződő jog és az oltalmi időtartam meghatározása.

A mintaoltalom az iparjogvédelem egyéb jogintézményeihez hasonlóan kizárólagos jogot biztosít a minta szerinti külső kialakítású termékek hasznosítására, adott

esetben tehát gazdasági tevékenység körében való rendszeres előállítására illetve forgalombahozatalára. A jog magában foglalja a hasznosítás átengedését, továbbá a jog átruházásának lehetőségét is. Az elmúlt években a gyakorlat ennek megfelelően alakult ki, jogbizonytalanság volt azonban észlelhető a licencia és átruházási szerződések kötése során az erre vonatkozó jogszabályi rendelkezések hiánya miatt. Az új jogszabályban tehát ilyen vonatkozásban is célszerű rendelkezni.

Az oltalomhoz fűződő jogot ajánlatos rendezni az esetleges jóhiszemű előhasználatból adódó helyzetekre is.

A bitorláshoz fűződő polgári – jogi követelményeket ugyancsak a mintaoltalmi jogszabályban kell meghatározni, a szabadalmi törvényben foglaltakhoz hasonló módon.

A jelenlegi oltalmi időtartam a gyakorlati követelmények figyelembevételével kétségtelenül rövidnek bizonyul. A tapasztalatok szerint 5 éves oltalmi idő általában elégséges, ennyi idő után rendszerint már felmerül az igény az iparcikkek alakjának megváltoztatására. Egyes termékek esetében huzamosabb oltalom is kívánatos, ezért célszerű további 5 évre biztosítani a meghosszabbítás lehetőségét. A jogszabály előkészítés jelenlegi szakaszában már felvetődött a kérdés, hogy egyes különlegesen magas színvonalú, értékes termékeknel még további oltalmi idő lehetősége is helyes lenne. Kétségtelen, hogy a probléma megfontolásra érdemes, célszerűen azonban olyan módon lehetne a kérdést rendezni, hogy a többszöri meghosszabbítást is n. n. területeket (pl. meghatározott termékcsoportokat) az illetékes országos hatáskörű szervek vezetői állapítsák meg.

Bognár Istvánné dr.